

Eerste Kamer der Staten-Generaal

Minister van Klimaat en Groene Groei
Mevrouw drs. S.Th.M. Hermans
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Kazernestraat 52
2514 CV Den Haag
postbus 20017
2500 EA Den Haag

telefoon 070 312 92 00
fax 070 312 93 90

e-mail postbus@eerstekamer.nl
internet www.eerstekamer.nl

datum 2 oktober 2024

betreft Nadere vragen Europees actieplan voor windenergie

ons kenmerk 175234.03U

Geachte mevrouw Hermans,

De leden van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat hebben met belangstelling kennisgenomen van uw beantwoording op de vragen naar aanleiding van de mededeling van de Europese Commissie over het Europees actieplan voor windenergie.¹ De leden van de fracties van **BBB** en **JA21** hebben naar aanleiding daarvan een aantal nadere vragen en opmerkingen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van BBB

Wat is uw zienswijze nu er steeds meer bekend wordt over de energie(in)efficiëntie van windenergie en de onbalans die het veroorzaakt in het elektriciteitsnetwerk? Wat betekent dit voor de netcongestie? Wat doet u om dit op te lossen? Ziet u ook mogelijkheden voor eventuele andere energiebronnen om de klimaatdoelstelling van CO₂-neutraal in 2050 te behalen? Zo vragen de leden van de fractie van de **BBB**.

Op 5 oktober 2014 was er een NOS-item over een rapport dat in opdracht van het toenmalige ministerie van Economische Zaken was geschreven met de duiding van de (maatschappelijke) kosten en baten van windenergie op zee.² Toentertijd kwam de kosten-batenanalyseberekening uit op ongeveer 5,1 miljard Euro aan kosten. Inmiddels is gebleken dat onder andere de *stekkers op zee* duurder uitvallen dan eerder begroot.³ Zou u, met de inzichten van de laatste tien jaar sinds het rapport, inzicht kunnen geven in de huidige totale netto kosten-batenanalyse? Staat u nog achter de routekaart windenergie en/of welke aanpassing voorziet u met betrekking tot de planning en stimulering van windenergie op land en op zee?⁴

¹ Kamerstukken I 2023/24, 22112, JL; COM(2023)668; COM(2023)669.

² NOS, *NOS nieuws*, "5 miljard schade door windmolens" (5 oktober 2014), website: <https://nos.nl/artikel/706554-5-miljard-schade-door-windmolens>, geraadpleegd op: 26 september 2024. Bijlage "MKBA Windenergie binnen de 12-mijlszone" bij: Kamerstukken I/II 2014/15, 33561, A/11 herdruk.

³ NOS, *NOS Nieuws*, "Stroom op zee tientallen miljarden duurder dan verwacht" (17 oktober 2023), website: <https://nos.nl/artikel/2494399-stroom-op-zee-tientallen-miljarden-duurder-dan-verwacht>, geraadpleegd op: 27 september 2024; Kamerstukken II 2023/24, 33561, nr. 59.

⁴ Kamerstukken II 2021/22, 33561, nr. 53; Kamerstukken II 2023/34, 33561, nr. 61.

datum 2 oktober 2024

ons kenmerk

blad 2

De EU heeft na ondertekening van het Parijs-akkoord, de doelstelling (met kop) vertaald naar een doelstelling voor de lidstaten.⁵ Hiermee is het aan de lidstaten om te bepalen hoe deze doelstelling van CO₂-neutraal in 2050 gehaald wordt. Wat is uw zienswijze op het Europees actieplan voor windenergie, waarmee de EU de lidstaten lijkt te sturen in de richting van windenergie als (enig) middel om deze doelstelling te halen?

Windenergie op zee beperkt de ruimte voor natuurontwikkeling en visserij. In uw brief zijn maatregelen vermeld om de natuur te compenseren. Voor de visserij wordt gewezen op een transitiefonds.⁶ Betekent dit dat de visserij opgeofferd wordt ten bate van wind en natuur? Als alle (Europese en Nederlandse) plannen doorgaan, hoeveel ruimte blijft er dan nog over voor de visserij? Om te kunnen concurreren met niet-Europese aanbieders zou bij de aanbesteding van windmolenparken minder naar prijs moeten worden gekeken en meer naar kwaliteit, stelt u in uw brief.⁷ Hoe ziet u dit met de kostenneutraliteit van uw plannen?

U stelt dat we voor sommige onderdelen van de windmolens afhankelijk zijn van grondstoffen uit andere landen, zoals China.⁸ In hoeverre is dat wenselijk gezien de huidige geopolitieke situatie?

De esthetische impact op het landschap, de ecologische gevolgschade en de impact op de natuur op land en in zee worden steeds duidelijker. Hoe ziet u de voortgang in aanleg en vervanging van windmolens in de komende jaren en behoort een pauze als moment voor een evaluatie van huidige realisatie en plannen tot de mogelijkheden om te bezien of het beleid eventueel aanpassing behoeft, tot de mogelijkheden?

Met de regeling Stimulering Duurzame Energieproductie en Klimaattransitie (SDE++) gaat de overheid verplichtingen aan voor de duur van ongeveer 15 jaar en de garantie van een minimumprijs voor elektriciteit (7-8 ct voor wind?).⁹ Een voordeel is dat private ondernemingen zo worden aangemoedigd te investeren in windmolens. Nadelen zijn dat vooraf niet bekend is of de opgewekte elektriciteit wordt geëxporteerd (en dit dus indirecte subsidie voor het buitenland is) en of er gedurende de looptijd (van bijvoorbeeld 15 jaar) geen energiebronnen komen die goedkopere energie kunnen leveren. Op basis hiervan, voorziet u aanpassingen in de SDE++-subsidieregeling?

Met de plaatsing van windmolens op land (vaak op grond met bestemming landbouw) of in zee (natuurgebied), wordt de grond / bodem gebruikt voor de industrie (energieproductie). Is het daarmee niet logisch om met de plaatsing van windmolens, de bestemmingsplannen aan te passen naar industrie (voor de oppervlakte van de windmolens en de eventuele toegangswegen naar de molens)?

De windmolens zijn aan het einde van de technische levensduur, momenteel nog moeilijk te recyclen, wat een afvalprobleem kan veroorzaken. Steunt u het idee van een verplichte bijdrage in een recyclefonds per geleverd kilowattuur (KwH), door de eigenaar van de windmolen, om zo het onderzoek en de innovatie van de verwerking van afgedankte windmolens mogelijk te maken?

⁵ Overeenkomst van Parijs, Parijs 12 december 2015 (Trb. 2016, 94), website: https://wetten.overheid.nl/BWBV0006603/2017-08-27#Verdrag_2, geraadpleegd op: 27 september 2024.

⁶ Kamerstukken I 2023/24, 22112, JL, p. 8.

⁷ Kamerstukken I 2023/24, 22112, JL, p. 5.

⁸ Kamerstukken I 2023/24, 22112, JL, p. 5.

⁹ Algemene uitvoeringsregeling stimulering duurzame energieproductie en klimaattransitie; Kamerstukken II 2023/24, 31239, nr. 387.

datum 2 oktober 2024

ons kenmerk

blad 3

In de afgelopen jaren is al veel wetenschappelijk onderzoek gedaan naar de vogelsterfte door windmolens. Steeds opnieuw komt naar voren dat er weldegelijk een serieus probleem is. In een onderzoek in 2018 in opdracht van het toenmalige ministerie van Economische Zaken geven onderzoekers van de Universiteit van Wageningen referenties naar een groot aantal van dit soort studies.¹⁰ Vrijwel allemaal bevestigen ze dat windmolens voor een aantal vogelsoorten een direct gevaar opleveren. Enkele (van de vele) voorbeelden zijn hier samengevat. Bent u bekend met dit onderzoek en welke conclusies zijn hier aan te verbinden?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van JA21

U rept in de beantwoording over een gezonde en concurrerende markt, maar wijst er tegelijkertijd op dat de marktomstandigheden zijn verslechterd waardoor businesscases onder druk staan.¹¹ Betekent dit, daar overheden de onrendabele windenergie-industrie ondersteunen, uiteindelijk dat er een concurrentiestrijd met belastinggeld wordt gevoerd (tegen andere Europese aanbieders en overheden)? En financiert de Nederlandse belastingbetaler deze *concurrentiestrijd* met een blanco cheque, of is er een bovengrens aan de financiering?

U schrijft dat signalen over mogelijke gezondheidsrisico's serieus worden genomen, maar dat op dit moment geen eenduidige conclusies kunnen worden getrokken met betrekking tot slaapverstoring, en dat er onvoldoende bewijs is voor andere gezondheidseffecten, zoals hart- en vaatziekten en mentale gezondheidsklachten.¹² De fractieleden van JA21 ontvangen graag een overzicht van de wetenschappelijke literatuur waarop uw standpunt is gebaseerd. Uw bewering dat er geen eenduidige wetenschappelijke conclusies bestaan over gezondheidsklachten zou, in het kader van het voorzorgsbeginsel, toch juist moeten leiden tot terughoudendheid bij verdere investeringen in windturbines? Kunt u hierop, in het bijzonder op het al dan niet respecteren van het voorzorgsbeginsel, reflecteren?

De leden van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat zien uw reactie met belangstelling tegemoet en ontvangen deze graag uiterlijk 30 oktober 2024.

Hoogachtend,

S.M. Kluit

Voorzitter van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat

¹⁰ Ralph Buij, Ruud Jongbloed, Steve Geelhoed et al., *Kwetsbare soorten voor energie-infrastructuur in Nederland: overzicht van effecten van hernieuwbare energie-infrastructuur en hoogspanningslijnen op de kwetsbare soorten vogels, vleermuizen, zeezoogdieren en vissen, en oplossingsrichtingen voor een natuurinclusieve energietransitie*, (Wageningen, 2018), website: <https://research.wur.nl/en/publications/kwetsbare-soorten-voor-energie-infrastructuur-in-nederland-overzi> geraadpleegd op: 26 september 2024.

¹¹ *Kamerstukken I 2023/24*, 22112, JL, p. 5, 9.

¹² *Kamerstukken I 2023/24*, 22112, JL, p. 10.